

Natuurcompensatieprogramma Westerschelde
Voortgangsrapportage 2001

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 11 juni 2002

Projectleider buitendijkse projecten (categorie A):
de heer drs. J. Coosen (tot 1 juni 2001 drs. C. Storm; Rijkswaterstaat directie Zeeland)

Projectleider binnendijkse projecten (categorieën B en C):
mevr. ir. W. Dekker (Dienst Landelijk Gebied namens de Provincie Zeeland)

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
2 Voortgang buitendijkse projecten (categorie A)	6
2.1 Broedgebied Terneuzen (A1)	6
2.2 Bescherming Zuidgors (A2)	6
2.3 Broedgebied Hansweert (A3)	6
2.4 Veerhaven/ veerplein Kruiningen (A4/ A6)	6
2.5 Veerhaven/ veerplein Perkpolder (A5/ A7)	7
2.6 Bescherming Schor van Waarde (A8)	7
3 Voortgang binnendijkse projecten (categorie B)	9
3.1 Rammekenshoek (B1)	9
3.2 Den Inkel (B2)	9
3.3 Margarethapolder (B3)	9
3.4 Oosterzwakpolder (B4)	10
4 Voortgang kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel (categorie C)	11
4.1 Prioriteitstelling	11
4.2 Grondverwerving	11
4.3 Uitvoering	11
5 Ontwikkelingen	16
5.1 Evaluatie 1998-2001	16
5.2 Ingebrekestelling	17
5.3 Nieuwe buitendijkse projecten	17
5.4 Nieuwe binnendijkse projecten	18
5.5 Versterking estuariene kwaliteit	19
6 Financiën Natuurcompensatieprogramma Westerschelde	21
6.1 Beschikbare budgetten	21
6.2 Groenfonds overeenkomsten	21
6.3 Uitgaven buitendijkse projecten	21
6.4 Uitgaven binnendijkse projecten	22
6.5 Versnelling grondverwerving categorie C-projecten	23

Samenvatting

De vijf buitendijkse projecten (categorie A) die in de Bestuursovereenkomst zijn opgenomen zijn in zeer verschillende mate kansrijk gebleken. Van een bescherming van het Zuidgors is in 2001 om gegronde redenen afgezien, de realisatie van het broedgebied in Terneuzen is om milieutoxische redenen voorlopig uitgesteld. Daarentegen vorderen de werkzaamheden die uiteindelijk leiden tot realisatie van het broedgebied in Hansweert gestaag.

De planvorming voor een bescherming van het Schor van Waarde, een nieuw project dat in 2000 aan het programma is toegevoegd, is eind 2001 in een vergevorderd stadium. De kansrijke maatregelen leiden behalve tot natuurbehoud en -ontwikkeling tevens tot behoud van de archeologisch waardevolle resten van het verdronken dorp Valkenisse. Naar verwachting kan de uitvoering nog in 2002 van start gaan.

De veerhavens Kruiningen en Perkpolder zijn onder voorbehoud opgenomen in de Bestuursovereenkomst, later zijn de veerpleinen als nieuwe projecten toegevoegd. In 2001 is gestart met de planvorming voor de veerhaven en het veerplein van Kruiningen, de planvorming voor de veerhaven Perkpolder is door gemeentelijke plannen enigszins opgehouden.

De realisatie van de binnendijkse projecten uit de categorie B verloopt in het algemeen naar wens. Aansluitend aan Rammekenshoek is buitendijks een voormalig slibdepot ingericht als duingebied. Zowel in Rammekenshoek als in de Margarethapolder is een behoorlijke oppervlakte verworven, maar het kan nog enige tijd duren voor er een afgeronde eenheid is verkregen. De grond van het project Den Inkel is reeds overgedragen aan Staatsbosbeheer. Na afronding van het archeologisch onderzoek en het rondkomen van een benodigde kavelruil voor het realiseren van een boezem zal het gebied ingericht kunnen worden.

De grondverwerving voor de categorie C-projecten, waaronder een kwaliteitsimpuls van het Natuurbeleidsplan en kreekherstel, verloopt voortvarend. Inmiddels zijn vier projecten uitgevoerd en zijn er tien in uitvoering. De verwachting is dat van de in uitvoering zijnde projecten er zes in 2002 afgerond zullen zijn.

In de geest van de Bestuursovereenkomst is in 2001 gezocht naar nieuwe projecten. Buitendijks zijn er, nadat er sinds 1998 reeds drie nieuwe projecten zijn toegevoegd, geen mogelijkheden meer aanwezig. Binnendijks wordt een veertiental suggesties nader uitgewerkt.

Conform de bepalingen in de Bestuursovereenkomst (1998) is drie jaar na ondertekening hiervan een (tussentijdse) evaluatie van het programma uitgevoerd. De Voortgangscommissie constateerde dat de realisatiemogelijkheden van de buitendijkse projecten beperkt zijn, terwijl de binnendijkse projecten naar wens vorderen. Omdat de projecten direct achter de zeedijk de grootste relatie hebben tot de Westerschelde, legde de commissie het accent op realisatie van deze projecten, weliswaar ná de buitendijkse projecten. Indien mogelijk heeft het de voorkeur deze gebieden met technische hulpmiddelen in directe verbinding te brengen met de Westerschelde, zodat het estuariene karakter toeneemt. Aan deze koerswijziging is een verschuiving van financiën verbonden, terwijl er bovendien door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, onder voorwaarden, extra geld is toegezegd.

1 Inleiding

Nederland en Vlaanderen hebben in 1995 een verdrag gesloten inzake de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde. Daarbij is tevens een compensatie afgesproken van de natuurwaarden die verloren gaan ten gevolge van de verruiming. Nederland draagt zorg voor de uitvoering hiervan, hoewel Vlaanderen een deel van de kosten voor haar rekening neemt ¹. De compensatiemaatregelen zijn op advies van de *Commissie Westerschelde* in drie categorieën projecten onderverdeeld: A) buitendijks, B) binnendijks en C) kreekherstel/ kwaliteitsimpuls van het Natuurbeleidsplan. De uitvoering van deze projecten is geregeld in de Bestuursovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Door het ondertekenen hiervan op 27 februari 1998, hebben alle betrokken partijen, met uitzondering van de gemeente Borsele, zich hieraan geconformeerd. De natuurcompensatie zal wat betreft de categorieën A en B zoveel mogelijk binnen vijf jaar gerealiseerd worden. De looptijd bedraagt maximaal 10 jaar.

Rijkswaterstaat Zeeland is verantwoordelijk voor de realisatie van de buitendijkse projecten. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering en inrichting van de binnendijkse projecten, inclusief het kreekherstel, ligt bij de Provincie Zeeland.

Voortvloeiend uit de bepalingen in de Bestuursovereenkomst wordt jaarlijks een voortgangsrapportage opgesteld. Deze voortgangsrapportage wordt naar de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de ondertekenaars van de Bestuursovereenkomst gestuurd. Voortgangsrapportages zijn inmiddels verschenen over 1998, 1999 en 2000. Onderhavige rapportage betreft het kalenderjaar 2001. Gerapporteerd zijn de ontwikkelingen tot 31 december, latere ontwikkelingen zijn in principe niet verwerkt.

De voortgang in de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma wordt tevens beschreven in een voortgangsrapportage van de Administratie Waterwegen en Zeewezen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Deze rapportage omvat alle aspecten met betrekking tot de verruiming van de vaargeul en wordt halfjaarlijks verstrekt aan het Nederlandse en Vlaamse parlement.

¹ Vlaanderen heeft een bedrag van Mf 44 (ca. M€ 20) ter beschikking gesteld, waaraan door Nederland Mf 22 (ca. M€ 10) is toegevoegd.

2 Voortgang buitendijkse projecten (categorie A)

Projecten in categorie A beogen buitendijks het ecosysteem van de Westerschelde te versterken. Dit kan door nieuwe natuur aan het systeem toe te voegen of de kwaliteit van bestaande natuurgebieden te verhogen. De letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achter in dit rapport.

2.1 Broedgebied Terneuzen (A1)

Sinds 1979 is er een kolonie Visdieven aanwezig op het sluizencomplex van Terneuzen. In de nabijheid hiervan bestond de mogelijkheid een extra broedgebied te creëren, dat als deelproject in de Bestuursovereenkomst is opgenomen.

De bestaande kolonie blijkt sinds 1994, toen maximale aantallen broedparen werden geteld, sterk af te nemen. Maar behalve de aantallen broedparen zijn vooral de waargenomen ziekteverschijnselen opvallend, met een laag broedsucces tot gevolg. De afgelopen jaren is hier veel onderzoek naar verricht, met als uitkomst een aantal verdachte stoffen in het milieu. De oorzaak is echter nog niet met zekerheid vastgesteld. Zolang de gezondheid van de visdievenkolonie niet blijvend goed is, wordt voorlopig afgezien van een beoogde uitbreiding van het broedgebied.

2.2 Bescherming Zuidgors (A2)

Dit deelproject is gestart in 1999; de finale besluitvorming heeft in het begin van 2001 plaatsgevonden. Nadat aanvankelijk diverse beschermingsmaatregelen zijn bestudeerd en afgewogen, zowel bij het Zuidgors als op de aangrenzende Plaat van Baarland, heeft Rijkswaterstaat Zeeland onder invloed van belangrijke actoren in de regio besloten af te zien van het treffen van maatregelen. De planvorming is gerapporteerd in een zogenaamd afwegingsdocument, getiteld 'Gewikt en Gewogen' (zie bijlage 1).

2.3 Broedgebied Hansweert (A3)

Aanvankelijk werd beoogd om de natuurwaarden ter plaatse van het voormalige slibdepot te verhogen. Gedacht werd daarbij aan hetzij beperkt grondverzet om de verschillen in hoogteligging en vochtgehalte te accentueren, hetzij een slufteer te graven in open verbinding met de Westerschelde en de aanleg van duintjes. Door de ongunstige kosten-batenverhouding en het beperkte draagvlak voor maatregelen is het accent verlegd op het buitendijks gelegen bedrijventerrein direct ten westen van het slibdepot. In overleg met de gemeente Reimerswaal zoekt Rijkswaterstaat naar mogelijkheden om op termijn het gebied een natuurbestemming te geven, waarvoor verplaatsing van het bedrijventerrein noodzakelijk is. In 2001 is het terrein van RendacSon aangekocht door de gemeente, de opstallen zijn kort daarna verwijderd. Het middengedeelte van het terrein, dat tot voor kort gehuurd werd door de scheepswerf Reimerswaal, is niet meer als zodanig in gebruik.

2.4 Veerhaven/ veerplein Kruiningen (A4/ A6)

Wanneer de Westerscheldetunnel gereed is, volgens planning op 14 maart 2003, zal de veerdienst tussen Kruiningen en Perkpolder worden beëindigd. De veerhaven, het veerplein en de

toeleidende weg verliezen daarmee hun huidige functie. Gezien de buitendijkse ligging aan de Westerschelde is de ontwikkeling van een schor- en slikgebied ter grootte van 20-25 ha kansrijk. Daarom is de veerhaven, aanvankelijk onder voorbehoud, in de Bestuursovereenkomst (1998) opgenomen. In 2001 is het veerplein als nieuw project toegevoegd.

In de eerste helft van 2001 heeft Rijkswaterstaat Zeeland, als onderdeel van de beoogde overdracht van de veerhavens en toeleidende wegen, bij de betreffende overheden de plannen voor de veerhavens en de toeleidende wegen geïnventariseerd. Ten aanzien van de veerhaven Kruiningen berichtte de gemeente Reimerswaal dat zij niet langer streeft naar een handelsfunctie voor de veerhaven, zoals aanvankelijk het geval was. In principe wordt een natuurbestemming van de veerhaven en het veerplein gesteund. De gemeente beoogt wel een combinatie met andere initiatieven, met name recreatie. Deze en andere reacties vormden de aanleiding de natuurontwikkelingsplannen voor de veerhaven te concretiseren. Daartoe is in oktober 2001 een breed samengestelde werkgroep van start gegaan (zie bijlage 2b). In de resterende maanden van 2001 heeft vooral afstemming plaatsgevonden over het streefbeeld, de uitgangspunten, randvoorwaarden en de wijze van organisatie.

2.5 Veerhaven/ veerplein Perkpolder (A5/ A7)

Ook de veerhaven Perkpolder is onder voorbehoud opgenomen als natuurcompensatieproject, in afwachting van de uitkomst van nadere studies naar andere gebruiksmogelijkheden. Als antwoord op het verzoek van Rijkswaterstaat om plannen kenbaar te maken voor de veerhavens en toeleidende wegen heeft de gemeente Hontenisse meer tijd gevraagd om de (economische) draagkracht van haar recreatievisie te onderzoeken. Daarop heeft Rijkswaterstaat de gemeente uitstel verleend tot eind 2001.

De gemeentelijke visie beoogt een economische impuls aan de regio te geven. Op grootschalige wijze wordt beoogd Kloosterzande middels een vaarweg in verbinding te brengen met de Westerschelde. Een onderdeel van het plan omvat een jachthaven in de huidige veerhaven, wat natuurontwikkeling ter plaatse uitsluit. Dit is strijdig met het standpunt van Rijkswaterstaat, inhoudende dat natuurcompensatie primair in de veerhaven moet plaatsvinden, tenzij er een volwaardig buitendijks alternatief gevonden kan worden. Vanuit dit standpunt zal in 2002 opnieuw contact worden gelegd met de gemeente om de planvorming ter hand te nemen.

2.6 Bescherming Schor van Waarde (A8)

De bescherming van het schor en slik van Waarde is in 2000 als kansrijk nieuw project genoemd. Daarom is op 9 mei 2000 een projectgroep voor dit deelproject opgericht (bijlage 2b). De kansen op realisatie zijn toegenomen nadat een verkenning naar de situatie en de mogelijke maatregelen positief is uitgevallen. Daarop is in het kader van de evaluatie 1998-2001 dit deelproject als positief beoordeeld. Aan de uitvoering is wel de voorwaarde gesteld dat het project een duidelijke winst voor de natuur moet opleveren en de cultuurhistorische waarden van het verdronken dorp Valkenisse behouden blijven. Dit uitgangspunt is opgenomen in de doelstelling van dit deelproject. Het behoud van het schor en het slik moeten op zodanige wijze plaatsvinden dat de natuurfuncties van beide worden behouden en zo mogelijk worden verhoogd. Daarnaast is een concrete bescherming gewenst van de resten van het verdronken dorp Valkenisse.

Om duidelijkheid te verkrijgen over de morfologische en ecologische toestand en ontwikkelingen van het gebied zijn in 2001 diverse studies uitgevoerd. Hieruit bleek dat de erosie van het schor

en het slik een voortdurend proces is, met op termijn als resultaat slechts een smal schor tegen de dijk. In de tweede helft van 2001 zijn verschillende beschermingsmaatregelen geïnterpreteerd. Een aantal hiervan is als kansrijk beschouwd, nadat een toetsing heeft plaatsgevonden aan de criteria uit de Bestuursafeenkomst en nader gedefinieerde inhoudelijke criteria. De kansrijke maatregelen zijn onderworpen aan een studie, waarin morfologische modellen zijn ingezet. Een en ander is gerapporteerd in een technisch-wetenschappelijk document, dat de basis vormt voor een besluit over de uit te voeren maatregelen. Dit besluit zal begin 2002 worden genomen, daarna gaat het project de ontwerpfasen in ter voorbereiding op de realisatie.

Zijaanzicht van de kribben bij Waarde vlak na de aanleg. Door sedimentatie zal het slik verhogen waardoor de zichtbaarheid van de kribben zal afnemen.

3 Voortgang binnendijkse projecten (categorie B)

Categorie B betreft nieuwe binnendijkse natuurontwikkeling, direct grenzend aan de Westerschelde. Het streefbeeld van dit type is gericht op zoveel mogelijk aan de Westerschelde gebonden natuur. In de praktijk betekent dit dat, indien mogelijk, zoute natte natuur en in de andere gevallen zoete natte natuur gerealiseerd wordt. De letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achter in dit rapport.

3.1 Rammekenshoek (B1)

De formele begrenzing van het project Rammekenshoek (circa 50 ha) is in 1999 vastgesteld. In het concept plan van toedeling wordt ruim 6,5 ha vrijgemaakt. De hectaren zullen in november 2002 aan Staatsbosbeheer overgedragen worden. Circa 11 ha is reeds in het bezit van Staatsbosbeheer, het Waterschap Zeeuwse Eilanden en het Bureau Beheer Landbouwgronden. Per saldo resteert een te verwerven oppervlakte van ruim 32 ha. Dit betreft een veldkavel van circa 4 ha en een bedrijf met circa 28 ha binnen de begrenzing. Voor deze gronden zag de landinrichtingscommissie in het plan van toedeling geen mogelijkheden. Voor het betrokken bedrijf is een maatwerkoplossing noodzakelijk. Met eigenaar en gebruiker zijn oriënterende gesprekken gevoerd. De werkgroep natuurontwikkeling heeft voor het gebied een streefbeeld opgesteld. Momenteel worden de mogelijkheden voor een gefaseerde inrichting bekeken. Tevens zal een archeologisch onderzoek plaats moeten vinden.

Het voormalig slibdepot en het aansluitend gelegen duingebied, de zogenaamde Rammekensduinen, zijn ingericht. De inrichting voorziet in een strandvlakte met loopduinen en duinvalleien. De totale oppervlakte van dit gebied bedraagt circa 10 ha. De bijdrage vanuit het natuurcompensatieprogramma bedroeg f 242.018,99 (€ 109.823,42).

3.2 Den Inkel (B2)

De gronden zijn in eigendom van Staatsbosbeheer. De werkgroep natuurontwikkeling heeft in 2000 in overleg met het Waterschap Zeeuwse Eilanden een streefbeeld opgesteld, waarbij wordt gestreefd naar het combineren van komberging met natuurontwikkeling. De benodigde kavelruil voor het realiseren van de boezem komt op zijn vroegst in het najaar van 2002 rond. Om realisatie van de boezem en de inrichting van het eigenlijke natuurcompensatieproject gelijktijdig te laten verlopen wordt de start van de inrichting verwacht in 2003. Gebleken is dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Dit zal in 2002 worden opgestart. Afhankelijk van de uitkomsten daarvan kan het streefbeeld nog worden aangepast.

3.3 Margarethapolder (B3)

De formele begrenzing van het project Margarethapolder is in 1999 vastgesteld. Het project omvat een oppervlakte van circa 50 ha.

In de loop van 2000 ontstond de gedachte om de oostelijke helft van de Margarethapolder bij het project te betrekken, zodat een meer afgeronde eenheid zou kunnen ontstaan. De landinrichtingscommissie Reuzenhoek-Zaamslag stond in beginsel hier niet negatief tegenover. Inmiddels is circa 40 ha van de Margarethapolder verworven, zowel in het westelijke als het

oostelijke deel. Alvorens definitief te besluiten over de extra begrenzing, worden de aankoopmogelijkheden onderzocht.

3.4 Oosterzwakepolder (B4)

In de Bestuursovereenkomst is opgenomen dat als alternatief voor de Oosterzwakepolder onderzocht zal worden of op de locatie Sloerand volwaardige estuariene natuurcompensatie te realiseren is tegen vergelijkbare kosten. Vooralsnog heeft dit nog niet geleid tot een concreet alternatief. Wel worden de ontwikkelingen in de regio gevolgd, waarbij met name gekeken wordt naar de mogelijkheden die de aanpassingsinrichting Borssele zou kunnen bieden.

4 Voortgang kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel (categorie C)

Met de uitvoering van de categorie C-projecten wordt een extra kwaliteitsimpuls beoogd voor de uitvoering van het Natuurbeleidsplan en kreekherstel. De gebieden worden versneld ingericht en het aandeel natte natuur fors uitgebreid.

4.1 Prioriteitstelling

In 1998 zijn alle potentiële projecten in categorie C beoordeeld aan de hand van een aantal criteria. Deze beoordeling heeft geleid tot een prioritering, die de basis was voor het jaarprogramma 1999. In het najaar van 1999 en 2000 is deze prioriteitstelling geactualiseerd, idem in 2001. De geactualiseerde prioriteitstelling is de basis geweest voor het jaarprogramma van 2002. In bijlage 3 is aangegeven hoe deze prioriteitstelling er eind 2001 uit ziet. In bijlage 4 is het jaarprogramma 2002 toegevoegd.

4.2 Grondverwerving

In 2001 hebben de grondverwervingsactiviteiten voor categorie C-projecten zich geconcentreerd op de klasse 1 en 2 projecten (de projecten met hoge prioriteit, zie bijlage 3). In deze projecten is in 2001 circa 155 ha verworven. Hiermee was een bedrag gemoeid van circa Mf 11,0 (M€ 5,0). Daarnaast is circa 104 ha ruilgrond verworven voor een bedrag van Mf 9,2 (M€ 4,2). Zowel de gronden binnen de projecten als de ruilgrond konden gefinancierd worden uit reguliere grondverwervingsbudgetten.

In 2001 heeft de Stuurgroep Natuurherstel ingestemd met de mogelijkheid om, evenals in 1999 en 2000, compensatiegronden buiten de begrenzing van de categorie C-projecten te verwerven, met als doel deze gronden op korte termijn uit te ruilen. De Stuurgroep Natuurherstel was bereid deze gronden vóór te financieren. In dit verband is in 2001 één bedrijf verworven. De overige aankoopmogelijkheden die zich in dit verband hebben voorgedaan, konden worden gefinancierd uit reguliere grondverwervingsbudgetten.

In 2001 zijn inventarisaties verricht naar de grondverwervingmogelijkheden voor de projecten Kieldrecht polder en Polsvlietkreek.

4.3 Uitvoering

Voor de prioritaire projecten uit het jaarprogramma 2001 waarvan de uitvoering een aanvang kon nemen, zijn projectdossiers opgesteld. In deze projectdossiers is kort aangegeven wat de aard is van het desbetreffende project en welke inrichtingsmaatregelen worden voorzien. Met het vaststellen van deze projectdossiers worden tevens de afspraken omtrent de medefinanciering vanuit het natuurcompensatieprogramma en de verantwoordelijkheid voor de uitvoering vastgelegd. De projectdossiers zijn vastgesteld door de Stuurgroep Natuurherstel, waarna ze in uitvoering zijn genomen.

Bij een aantal projecten zijn hectares extra natte natuur genoemd. Deze hectares worden gefinancierd vanuit het natuurcompensatieprogramma en zijn extra ten opzichte van hetgeen met alleen reguliere middelen gefinancierd kan worden.

De stand van zaken van de projecten waarvoor een bijdrage is aangevraagd is als volgt, waarbij in de beschrijving de letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achter in dit rapport.

- **Baarzandsekreek (C10)**

De kreek en de aanliggende oeverlanden (29 ha) zijn in eigendom bij de Stichting Het Zeeuwse Landschap. Het doel van dit project is het herstel van de natuurwaarden in de Baarzandse Kreek door het terugdringen van de eutrofiëring en de instelling van een op de natuurfunctie afgesteld peilbeheer. Het eindbeeld is een heldere kreek met bijzondere hydrobiologische ontwikkelingskansen voor: waterplanten, macrofauna, amfibieën, vissen, visetende vogels en steltlopers en oeverlanden met een brede gradiënt van nat naar droog. Door medefinanciering van het natuurcompensatieprogramma kan dit eindbeeld bereikt worden. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage toegezegd van f 121.938 (€ 55.333).

Het merendeel van het grondwerk is uitgevoerd. De eindafrekening wordt medio 2002 verwacht.

- **Inlaag Hoofdplaat (C11)**

Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan grondwerk in de Inlaag Hoofdplaat (19 ha) worden uitgevoerd, zodat een goede uitgangssituatie ontstaat voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Tevens kan met deze bijdrage een raster rond het gebied worden geplaatst en kan de waterhuishouding worden geoptimaliseerd ten behoeve van extra natte natuur. In totaal leiden deze maatregelen tot circa 14 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor dit project een bijdrage toegezegd van f 382.900 (€ 184.966).

Begin 2001 is besloten de aanwezige wegsloot door middel van een duiker te laten afwateren, in plaats van door middel van een nieuwe watergang dwars door het natuurgebied (oorspronkelijke plan). Dit resulteerde in een kostenverhoging van f 24.712 (€ 11.214). Begin maart heeft de Stuurgroep Natuurherstel deze extra bijdrage toegezegd.

In juli 2001 is gestart met de inrichting van het westelijk deelgebied. Tweederde van het gebied is inmiddels ingericht. De inrichting van de rest van het gebied vindt plaats na 1 januari 2002. Naar verwachting zullen de werkzaamheden in het voorjaar van 2002 afgerond zijn en kan de eindafrekening plaatsvinden.

Natte natuur in Inlaag Hoofdplaat

- **Axelse kreek (C12)**

In het reservaatgebied Axelsekreek (14 ha) zijn de oeverlanden langs de zuidkant van de Axelsekreek hersteld. Door medefinanciering van het natuurcompensatieprogramma kon de top laag worden verwijderd en afgevoerd en konden een natuurvriendelijke oever en veedrinkputten worden aangelegd. Dit heeft geleid tot circa 13 ha extra natte natuur. De werkzaamheden zijn in de loop van 2000 afgerond. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor dit project een bijdrage verleend van f 103.900 (€ 47.148). Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- **Plaskreek (C15)**

In het natuurontwikkelingsgebied Plaskreek (8 ha) kan met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma het grondwerk worden uitgevoerd voor een goede Ausgangssituatie voor ontwikkeling van aan de Westerschelde gerelateerde natuur. Hiermee ontstaat circa 2 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor het uitvoeren van dit grondwerk een bijdrage van f 69.365 (€ 31.476) verleend. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- **Willem Leopoldpolder (C16)**

Het streefbeeld voor het natuurontwikkelings- en reservaatgebied Willem Leopoldpolder (53 ha) is een reliëfrijk en deels schraal grasland met plaatselijk drinkputten en opgaand struweel. Binnen het gebied bestaan gradiënten van nat naar droog, van schraal naar voedselrijk(er), van zonnig naar schaduwrijk. De vochtgradiënt heeft de vorm die refereert aan het historisch krekenerstel ten tijde van de inpoldering. Dit streefbeeld kan mede bereikt worden door een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma. Er wordt circa 16 ha extra natte natuur gerealiseerd. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage van f 100.000 (€ 45.378) voorbereidingskosten toegezegd. De benodigde percelen zijn inmiddels allemaal verworven. Het bestek is gereed. De start van de uitvoering is gepland voor medio 2002.

- **Linie Midden (C27)**

Het doel van het natuurontwikkelings- en reservaatgebied Linie Midden (70 ha) is het herstel van de natuurwaarden van de gebieden die langs de Passageule liggen, door middel van het verflauwen van de oevers van de Passageule aangevuld met plaatselijke maaiveldverlaging, waardoor een groter areaal vochtige natuur wordt gerealiseerd. In het eindbeeld is de Passageule omringd door plas-dras gebieden en schrale graslanden. Mede door een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan dit eindbeeld bereikt worden, wat leidt tot circa 21 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage van f 579.300 (€ 262.875) toegezegd.

De vrijwillige verwerving van de gronden loopt voorspoedig. In 2002 wordt een herzien projectdossier opgesteld. Verwacht wordt dat het bestek in het voorjaar van 2002 wordt aangeleverd en dat medio 2002 met de uitvoering kan worden begonnen.

- **Sophiapolder (C30)**

In het reservaatgebied Sophiapolder (25 ha) wordt een plas-drasgebied aangelegd met schraalgraslanden. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kunnen de ontgrondingen worden gerealiseerd en kan de waterloop worden omgelegd, zodat er geen voedselrijk water het gebied meer instroomt. Dit leidt tot circa 18 ha extra natte natuur. De Stuurgroep had in 1999 voor deze werken een bijdrage van f 346.750 (€157.348) toegezegd. In 2000 is deze toezegging opgehoogd met f 572.000 (€416.911), zodat het

totaal van de toezegging f 918.750 (€259.562) bedraagt. De benodigde gronden zijn inmiddels verworven. Momenteel wordt ten behoeve van Rijkswaterstaat zand gewonnen.

- ***Vlaamsche kreek (C34)***

Het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen heeft met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma de voedselrijke sliblaag uit de Vlaamsche Kreek (6 ha) weggebaggerd. De werkzaamheden zijn in het najaar van 1999 begonnen en zijn in het voorjaar van 2000 afgerond. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage verleend van f 168.805 (€ 76.600). Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- ***Otheense kreek (C36, deelgebied Eiland van de Meijer)***

Het natuurontwikkelingsgebied Eiland van de Meijer (24 ha) is ingericht met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma. Met deze bijdrage kon een slenk worden verdiept en oevers worden verflauwd. Dit betekende een versterking van de component natte natuur in dit gebied met circa 3 ha. De werkzaamheden zijn in de loop van 2000 afgerond. De Stuurgroep Natuurherstel heeft voor dit project een bijdrage toegezegd van maximaal f 60.000 (€ 29.227). De eindafrekening wordt begin 2002 verwacht.

Gegraven slenk tussen Eiland van de Meijer en Gat van Pinte (Otheense Kreek)

- ***Otheense Kreek (C36, deelgebied Gat van Pinte)***

Het gebied bestaat uit twee hoge opwassen tussen de Otheense Kreek en haar deels verlande kreekuitlopers. Aan de zuidzijde van het gebied wordt het maaiveld verlaagd; hier wordt de ontwikkeling van rietveld nagestreefd. Het aanwezige reliëf zal worden versterkt en er wordt een tiental poelen gegraven.

De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage toegezegd van f 288.000 (€ 130.689). Door de werkgroep natuurontwikkeling is het streefbeeld opgesteld. Door middel van vrijwillige kavelruil zijn inmiddels alle 18 ha in bezit bij Bureau Beheer Landbouwgronden. Begin oktober 2001 is gestart met de uitvoering. Verwacht wordt dat het project in maart 2002 is afgerond. De grondafzet zal wellicht langer duren.

- **Oeverlanden Groot Eiland (C37)**

In het reservaatgebied Oeverlanden Groot Eiland (42 ha) wordt een bloemrijk en nat schraal grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietvegetatie en drinkpoelen nagestreefd. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan dit streefbeeld ontwikkeld worden, wat leidt tot circa 8 ha extra natte natuur. De Stuurgroep Natuurherstel heeft hiervoor een bijdrage van f 211.444 (€ 95.949) toegezegd. In juli is begonnen met de uitvoering van grondverzetwerken. De grondverzetwerkzaamheden zijn eind 2001 afgerond. Wellicht worden nog kleine "herstelwerkzaamheden" in de onderhoudstermijn van het bestek doorgevoerd.

Het aanbrengen van de beplanting zal plaatsvinden middels een in het najaar van 2002 danwel in het voorjaar van 2003 uit te voeren groenbestek.

- **Boschkreek Axel (C38)**

In het reservaat- en natuurontwikkelingsgebied nabij de Boschkreek (13 ha) wordt een bloemrijk grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietvegetatie en drinkpoelen ontwikkeld. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan onder andere het verwijderen van de bouwvoor en de aanleg van drinkpoelen gerealiseerd worden, waardoor extra natte natuur ontstaat. De Stuurgroep Natuurherstel heeft hiervoor een bijdrage van f 107.289 (€ 48.686) toegezegd. In juli 2001 is begonnen met de uitvoering van grondverzetwerken. De grondverzetwerkzaamheden zijn eind 2001 afgerond. Wellicht worden nog kleine "herstelwerkzaamheden" in de onderhoudstermijn van het bestek doorgevoerd.

Het aanbrengen van de beplanting zal plaatsvinden middels een in het najaar van 2002 danwel in het voorjaar van 2003 uit te voeren groenbestek.

- **Driesarendskreek (C39)**

In het natuurontwikkelingsgebied Driesarendskreek (2 ha) wordt een bloemrijk grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietveldvegetatie en een drinkpoel gerealiseerd. Met een bijdrage van het natuurcompensatieprogramma kan het verwijderen van de bouwvoor en de aanleg van drinkpoelen gerealiseerd worden, waardoor extra natte natuur ontstaat. De Stuurgroep Natuurherstel heeft hiervoor een bijdrage van maximaal f 20.972 (€ 9.517) toegezegd. In juli is begonnen met de uitvoering van grondverzetwerken. De grondverzetwerkzaamheden zijn eind 2001 afgerond. Wellicht worden nog kleine "herstelwerkzaamheden" in de onderhoudstermijn van het bestek doorgevoerd.

Het aanbrengen van de beplanting zal plaatsvinden middels een in het najaar van 2002 danwel in het voorjaar van 2003 uit te voeren groenbestek.

- **Groenproject 't Sloe (C42)**

Voor de natte gedeelten uit groenproject 't Sloe is in 2001 subsidie aangevraagd bij het natuurcompensatieprogramma Westerschelde.

Gezien de ligging van het plangebied langs de Westerschelde is gezocht naar aansluiting bij de bestaande krekensystemen op Zuid-Beveland. Voor het plangebied heeft dit geresulteerd in een streefbeeld waarin zowel natte natuur in de vorm van nattere graslanden, moerassen en open water als drogere graslanden, ruigtes en bos / struweel een plaats hebben gekregen. De Stuurgroep Natuurherstel heeft een bijdrage toegezegd van f 460.500 (€ 208.966) voor de deelprojecten Tevixhoek, Weelhoek en Galghoek (gedeeltelijk). De verwachting is dat de uitvoering in het najaar van 2002 kan starten. De visie groenproject 't Sloe is in deelinrichtingsplannen uitgewerkt. Deze vormen de basis voor het op te stellen bestek. Alle benodigde gronden zijn inmiddels verworven. In verband met plantwerkzaamheden is de verwachting dat het project eind 2004 is afgerond.

5 Ontwikkelingen

5.1 Evaluatie 1998-2001

Conform de bepalingen in de Bestuursovereenkomst (1998) is drie jaar na ondertekening hiervan een (tussentijdse) evaluatie van het programma uitgevoerd. De rapportage hiervan is in juli 2001 door de Voortgangscommissie vastgesteld.

In haar terugblik constateerde de commissie dat er nog geen buitendijkse projecten (categorie A) tot uitvoering zijn gekomen. Er zijn veel tijd en kosten besteed aan een zorgvuldige planvoorbereiding en de wijze waarop natuur in een dynamisch systeem als de Westerschelde beheerd moet worden. Slechts in beperkte mate kan uitvoering worden gegeven aan bescherming of kwaliteitsverbetering.

De realisatie van de binnendijkse projecten van categorie B, direct grenzend aan de Westerschelde, vordert naar wens. Het accent bij deze projecten heeft gelegen op grondverwerving en planvorming, maar in beperkte mate hebben ook inrichtingsmaatregelen plaatsgevonden. Doorgaans zijn in deze projecten met een goede kans en beperkte middelen Westerschelde-gerelateerde natuurwaarden te realiseren.

Met de uitvoering van de categorie C-projecten wordt een extra kwaliteitsimpuls beoogd voor de uitvoering van het Natuurbeleidsplan en krekenerstel. De grondverwerving verloopt voortvarend. Bovendien wordt bij de inrichting het aandeel natte natuur fors uitgebreid. Na een prioritering in de projecten is een aantal inmiddels uitgevoerd of in uitvoering.

In de geest van de Bestuursovereenkomst is gezocht naar nieuwe projecten ter versterking van het programma. Buitendijks bestond daarvoor een drietal mogelijkheden. Binnendijks wordt een veertiental suggesties nader uitgewerkt.

Als in 2002 blijkt dat een of meerdere van de nieuwe buitendijkse projecten niet realiseerbaar zijn, dan stelt de Voortgangscommissie voor om het accent te leggen op de binnendijkse projecten van categorie B. Het programma is erbij gebaat om waar mogelijk de inlagen uit deze categorie via technische middelen in directe verbinding te brengen met de Westerschelde, zodat het estuariene karakter toeneemt. Daarnaast worden bij voorkeur projecten gecombineerd, zodat er ecologisch sterkere eenheden ontstaan.

De Voortgangscommissie is tot de conclusie gekomen dat een verschuiving van een deel van het budget van categorie C naar B wenselijk is in combinatie met (op termijn) aanvullende financiering van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De consequenties voor categorie C zullen begin 2002 in beeld gebracht worden. Inmiddels (januari 2002) heeft de staatssecretaris daartoe op verzoek Mf 15 (M€ 6,81) extra toegezegd (uit te keren in drie delen vanaf 2004), waarmee ze tegemoet komt aan toezeggingen die in het verleden zijn gedaan. De voorwaarden bij de besteding zijn primair dat nieuwe projecten gedragen moeten worden door de regio en voldoen aan de voorwaarden uit de Bestuursovereenkomst. Voordat echter tot een eventuele reservering van extra gelden zal worden overgegaan moet in 2002 meer duidelijkheid worden verkregen over de haalbaarheid van de voorgenomen projecten. Daar waar mogelijk zullen gronden versneld worden verworven.

5.2 Ingebrekestelling

Bij brief van 19 februari 1998 heeft de Europese Commissie de Nederlandse regering in gebreke gesteld voor wat betreft de toereikendheid, in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, van het in 1998 overeengekomen Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. De Nederlandse regering heeft hierop bij brief van 23 april 1998 gereageerd. Vervolgens heeft de Europese Commissie bij brief van 7 mei 2001 op de brief van de Nederlandse regering gereageerd met een aanvullende ingebrekestelling. In deze aanvullende ingebrekestelling stelt de Europese Commissie dat Nederland haar verplichtingen uit artikel 4, lid 4 van de Vogelrichtlijn en uit artikel 6, derde en vierde lid van de Habitatrichtlijn niet is nagekomen. Het antwoord van de Nederlandse regering op deze aanvullende ingebrekestelling is in oktober 2001 aan de Europese Commissie gezonden.

In het antwoord stelt de Nederlandse regering dat de Europese Commissie niet heeft aangetoond dat Nederland haar verplichtingen uit artikel 4, lid 4 van de Vogelrichtlijn en uit artikel 6, derde en vierde lid van de Habitatrichtlijn niet is nagekomen. De Nederlandse regering is van mening dat het in 1998 overeengekomen Natuurcompensatieprogramma Westerschelde in voldoende mate voldoet aan de eisen die daaraan vanuit de Vogelrichtlijn en vanuit de Habitatrichtlijn worden gesteld. Er is in de visie van de Nederlandse regering dan ook geen noodzaak om vanwege Europese verplichtingen extra maatregelen te nemen.

Het is nu aan de Europese Commissie om te beslissen of deze Nederlandse reactie aanleiding geeft tot het nemen van vervolgstappen in de vorm van het uitbrengen van een met redenen omkleed advies aan de Nederlandse regering. Het voorleggen van deze kwestie aan het Europese Hof is in dit stadium niet aan de orde.

5.3 Nieuwe buitendijkse projecten

Tijdens de looptijd van het natuurcompensatieprogramma zijn sinds 1998 enkele nieuwe buitendijkse projecten toegevoegd. Het betreft de veerpleinen van de veerhavens Kruiningen en Perkpolder; vanwege de samenhang met de veerhavens zijn ze in de paragrafen 2.4 en 2.5 beschreven. Daarnaast is een bescherming van het Schor van Waarde als nieuw project toegevoegd. Dit deelproject heeft in 2001 een reguliere status gekregen; als zodanig is de voortgang beschreven in paragraaf 2.6.

Bovendien zijn er, op verzoek van gedeputeerde G. de Kok, door de regio suggesties ingediend voor nieuwe projecten. De buitendijkse suggesties, betrekking hebbende op Zeeuws-Vlaanderen, zijn getoetst op haalbaarheid en wenselijkheid. Deze toetsing is uitgevoerd op basis van een aantal criteria, voornamelijk afkomstig uit de Bestuursovereenkomst. Een en ander is gerapporteerd in een zogenaamd afwegingsdocument (zie bijlage 1).

Het resultaat van de inventarisatie en toetsing is een lijst waardevolle suggesties voor een kwaliteitsverbetering en of inrichting van de oevergebieden van de Westerschelde. In veel gevallen zijn de suggesties echter van beheertechnische danwel planologische aard. Dergelijke maatregelen passen op grond van een aantal criteria niet bij de aard van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Enkele projecten die naar voren zijn gebracht hebben wel degelijk een toegevoegde waarde voor het programma. Ze zijn opgenomen in een verkenning naar nieuwe projecten die eind 2001 heeft plaatsgevonden, op advies van de Voortgangscommissie. De verkenning was gericht op de mogelijkheden voor natuurontwikkeling direct achter de zeedijk, met een sterke relatie tot de Westerschelde. Het resultaat hiervan is beschreven in paragraaf 5.5 'Versterking estuariene kwaliteit'.

5.4 Nieuwe binnendijkse projecten

Bathse Schor

Als extra natuurcompensatieproject heeft de gemeente Reimerswaal het Bathse schor ingebracht bij de Stuurgroep Natuurherstel. In 2000 is een bodemonderzoek verricht naar de mogelijke vervuiling in het gebied. Dit onderzoek heeft uitgewezen dat er geen belemmeringen zijn voor de inrichting van het gebied volgens het streefbeeld van de werkgroep natuurontwikkeling.

In opdracht van Zeeland Seaports wordt een MER-aanmeldingsnotitie opgesteld. Hiervoor heeft ook akoestisch onderzoek plaatsgevonden. Dienst Landelijk Gebied onderzoekt de mogelijkheden voor ontpachting en aankoop van het gebied.

Galghoek

In juni 2001 is Galghoek, dat valt onder groenproject 't Sloe, in de Stuurgroep Natuurherstel ingebracht. De Stuurgroep stond in beginsel positief tegenover Galghoek. Nu er meer duidelijkheid is over de nieuwe projecten kan het vervolgtraject opgestart worden. Een eerste stap hierin is voorlichting en inspraak in het kader van de formele begrenzingprocedure. De betreffende gronden zijn in eigendom bij de gemeente Borsele en Bureau Beheer Landbouwgronden en momenteel in agrarisch gebruik (kortlopende pachtcontracten).

Overige extra projecten

Naast bovenstaande projecten is in 2000 een ambtelijke verkenning verricht naar mogelijke nieuwe binnendijkse natuurcompensatieprojecten. Dit heeft geleid tot een veertigtal ideeën die beoordeeld zijn aan de hand van de volgende criteria:

- Winst voor aan de Westerschelde gebonden natuur (nat en zout);
- Duurzaamheid;
- Grondverwervingskansen;
- Kosten van het project.

De kansrijke projecten zijn door de voorzitter van de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde op bestuurlijk niveau besproken met de betrokken gemeenten en waterschappen. Het resultaat is weergegeven in nevenstaande tabel. Met de uitvoering van deze projecten kan een aanzienlijke winst aan Westerscheldegebonden natuur worden gerealiseerd. In deze gebieden kunnen zoutminnende planten zich vestigen en ook zullen ze de rust- en foerageermogelijkheden voor watervogels vergroten.

Project	Areaal (ha)
Inkel-west	23
Perkpolder	17
Scheldeoord	11
Kruiningen, Sluisweg	15
Waarde, Vroondijk	15
Bath	10
Tienhonderdpolder	20
Zwartegatsekreek	40
Karrevelden Oud Breskenspolder	25
Nummer Een	23
Plaskreek	45
De Wildhof	Pm
Galghoek	7
Bathse Schor	81
Totaal	332

De totale oppervlakte van de 14 extra binnendijkse projecten bedraagt ca 332 ha; de totale kosten worden geraamd op Mf 29,9 (M€ 12,2).

5.5 Versterking estuariene kwaliteit

Mede op basis van suggesties die uit de regio zijn aangedragen is door Rijkswaterstaat Directie Zeeland en Provincie Zeeland een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor natuurontwikkeling direct achter de zeedijk, met een sterke relatie tot de Westerschelde. De verkenning betrof categorie B, C en nieuwe binnendijkse projecten. De veelbelovende projecten zijn hieronder weergegeven, het integrale resultaat van de verkenning is in de vorm van een verslag gerapporteerd (zie de lijst van verschenen documenten in bijlage 1).

PERKPOLDER

De veerhaven en het tolplein (A5, A7) zijn reeds als natuurcompensatieproject aangemerkt, hangende de ontwikkelingen bij de gemeente voor de Kop van Hontenisse (zie paragraaf 2.5). Er kan een verdubbeling van het areaal natuur gerealiseerd worden (van 25 tot 50 ha) wanneer het oostelijk gelegen poldertje aan het plan wordt toegevoegd. Om hier natte, zoute natuur te realiseren is (lokaal) afgraven van het maaiveld noodzakelijk, daar het gebied gemiddeld op NAP 1,1 m ligt. (De bodemhoogte varieert van NAP -0,5 m tot NAP 1,5 m.) In de geest van de bestuursovereenkomst en conform de evaluatie 1998-2001 heeft een duiker in de zeedijk de voorkeur, zodat de estuariene kwaliteiten toenemen.

MARGARETHAPOLDER (B3)

Voor dit project wordt een planuitbreiding tot 100 ha voorzien, waarin zijn opgenomen een rietmoeras, schraalland en grasland. De maatregelen voorzien in ruime mate in het verflauwen van kreekoevers. Door de hoge bodemligging hebben kwelbuizen geen nut. Wel kunnen de kreken in principe middels een duiker in de zeedijk in verbinding met de Westerschelde worden gebracht. Naast de omvang van het gebied en de hoogteligging rechtvaardigt de aard en intensiteit van het menselijk gebruik deze overweging.

VROONDIJK WAARDE

Dit gebiedje aan de Vroondijk bij Waarde (15 ha) zou volgens plan een inlaagkarakter kunnen krijgen; de lage ligging maakt de ingreep eenvoudig. Eventueel kan hier door het slaan van kwelbuizen een meerwaarde ontstaan.

SLUISWEG KRUININGEN

In dit kleine gebiedje achter de zeedijk (15 ha) is een afgedekte vuilstort aanwezig die mogelijk een sanering vergt. Wanneer er ondiep wordt ontgraven zou er door de aanleg van kwelbuizen een meerwaarde bereikt kunnen worden.

HET ZWIN EN OMGEVING

Voor dit omvangrijke gebied worden in internationaal verband herstructureringsplannen ontwikkeld. Vanuit het natuurcompensatieprogramma wordt hier niet actief in geparticipeerd, omdat er vooralsnog geen toegevoegde waarde is. Overigens zijn drie binnendijkse projecten geografisch aan de plannen gerelateerd. Vanuit de contacten bij Rijkswaterstaat Directie Zeeland en de Provincie Zeeland is er voldoende betrokkenheid om vast te stellen wanneer het natuurcompensatieprogramma een toegevoegde waarde kan hebben.

HERDIJKTE ZWARTE POLDER (C8)/ TIENHONDERDPOLDER (C9)

In dit gebied kunnen diverse belangen met elkaar verenigd worden, zoals natuur en landschap, veiligheid en recreatie. Deze belangen zijn reeds vertegenwoordigd in een plan voor integraal kustzonebeheer voor West Zeeuws-Vlaanderen, geïnitieerd door de gemeente Oostburg. Vanuit het natuurcompensatieprogramma kan aan een deel van het plan versneld uitvoering worden

gegeven. Temeer daar de gronden in de Herdijkte Zwarte Polder inmiddels zijn verworven, evenals een deel van de Tienhonderdpolder.

Met behoud van de zeewering is, in de geest van de Bestuursovereenkomst, een duiker in de zeedijk mogelijk. Er is inmiddels aangevangen met een verkenning van de inrichtingsmogelijkheden.

Een meer ambitieuze inrichting van het gebied is mogelijk in samenhang met het natuurgebied Verdrongen Zwarte Polder. Ter plaatse van de Herdijkte Zwarte Polder kan de waterkering worden verbreed in de vorm van een zgn. overslagdijk met daarachter een hogere dijk. Het tussenliggende gebied kan in dat geval als natuurgebied worden ingericht en beheerd. Tevens kan hierbij (een deel van) de Tienhonderdpolder worden betrokken, waarbij dit gebied een duinachtig karakter kan krijgen met natte valleien.

6 Financiën Natuurcompensatieprogramma Westerschelde

6.1 Beschikbare budgetten

Voor de verschillende categorieën zijn de volgende bedragen afgesproken:

- buitendijkse natuurcompensatieprojecten (categorie A) Mf 17 (M€ 7,7)
- binnendijkse natuurcompensatieprojecten (categorie B) Mf 19 (M€ 8,6)
- kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan (NBP)/ kreekherstel (categorie C) Mf 30 (M€ 13,6)

In 1996 en 1997 zijn in het kader van het project natuurherstel Westerschelde ook al uitgaven gedaan door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Deze vallen buiten het bedrag van Mf 66 (M€ 30) zoals genoemd in de Bestuursovereenkomst Natuurcompensatieprogramma van februari 1998.

6.2 Groenfonds overeenkomsten

Speciaal voor de financiering van de binnendijkse projecten (categorie B en C) is op 10 november 1999 een zogenaamde Groenfondsconstructie overeen gekomen. Hiervoor is een drietal overeenkomsten gesloten:

1. Een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat en Provincie Zeeland. Hierin is vastgelegd dat Rijkswaterstaat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de binnendijkse projecten overdraagt aan de Provincie Zeeland.
2. Een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat, Provincie Zeeland en Nationaal Groenfonds. Hierin is vastgelegd dat Rijkswaterstaat Zeeland de Mf 49 (M€ 22,2) voor de binnendijkse projecten van de Rijksbegroting overboekt naar een rekening courant bij het Groenfonds, waarover de Provincie Zeeland beschikkingsbevoegdheid krijgt.
3. Een overeenkomst tussen Provincie Zeeland en Dienst Landelijk Gebied. Hierin is vastgelegd onder welke voorwaarden DLG de uitvoeringstaken voor de binnendijkse projecten op zich neemt.

Eenmaal per kwartaal zal de Dienst Landelijk Gebied inhoudelijke en financiële informatie inzake de uitvoering verstrekken aan de Provincie Zeeland. Gedeputeerde Staten van Zeeland zullen jaarlijks rapporteren aan de Voortgangscommissie. De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat houdt de eindverantwoordelijkheid voor het totale compensatieprogramma.

6.3 Uitgaven buitendijkse projecten

Omdat er nog geen buitendijkse projecten tot uitvoering zijn gekomen betreffen alle uitgaven in de periode 1998-2001 vooral apparaatskosten voor de planvoorbereiding en onderzoek, gemaakt door Rijkswaterstaat Zeeland en specialistische diensten. Een overzicht van de uitgaven sinds 1998 is hierna opgenomen.

Overzicht uitgaven buitendijkse projecten

Apparaatskosten	1998/ '99	2000	2001	Totaal
Rijkswaterstaat directie Zeeland	f 307.590 € 139.578	f 475.000 € 215.546	f 419.000 € 190.134	f 1.201.590 € 545.258
Advisering Specialistische Diensten Rijkswaterstaat (inbesteding)	f 70.000 € 31.765	f 134.000 € 60.807	f 215.000 € 97.563	f 419.000 € 190.134
Totaal	f 377.590 € 171.343	f 609.000 € 276.352	f 634.000 € 287.697	f 1.620.590 € 735.392

6.4 Uitgaven binnendijkse projecten

Uitgaven voor de binnendijkse projecten in 2001 betreffen:

- de kosten van de aankoop van ruilgrond t.b.v. categorie B;
- de kosten van inrichting categorie B (Rammekensduinen);
- de kosten van de aankoop van ruilgrond t.b.v. categorie C;
- de kosten van inrichting categorie C (Plaskreek, Vlaamse Kreek, Willem Leopoldpolder);
- de apparaatskosten van DLG;
- de apparaatskosten van de Provincie Zeeland.

Onderstaand een overzicht van de werkelijke uitgaven in 2001. Voor de volledigheid zijn tevens de uitgaven in 1999 en 2000 opgenomen, zodat het totaal van de uitgaven tot en met 31/12/2001 zichtbaar is (Mf 15,6 of M€ 7,1).

Overzicht uitgaven in 2001 [in guldens en euro's]

	Uitgaven in 1999	Uitgaven in 2000	Uitgaven in 2001	Totaal uitgaven t/m 31/12/2001
Grondverwerving Categorie B	f 573.600 € 243.952	f 4.097.736 € 1.859.471		f 4.671.336 € 2.119.760
Ruilgrond Categorie B			f 4.766.882 € 2.163.117	f 4.766.882 € 2.163.117
Inrichting Categorie B	-	f 193.615 € 87.859	f 48.404 € 21.965	f 242.019 € 109.823
Ruilgrond Categorie C	-	-	f 4.055.780 € 1.840.433	f 4.055.780 € 1.840.433
Inrichting Categorie C	-	-	f 329.116 € 149.346	f 329.116 € 149.346
Apparaatskosten DLG	f 532.702 € 241.730	f 536.394 € 243.405	f 333.458 € 151.317	f 1.402.555 € 636.452
Apparaatskosten Provincie Zeeland	f 52.648 € 23.891	f 81.892 € 37.161	f 12.000 € 5.445	f 146.540 € 66.497
Quick scan Grondbalans	-	f 12.500 € 5672	-	f 12.500 € 5.672
Kadasterkosten	-	f 3234 € 1468	-	f 3234 € 1468
Totaal	f 1.158.950 € 525.909	f 4.925.371 € 2.235.036	f 9.545.640 € 4.331.622	f 15.629.961 € 7.092.567

Naast de hiervoor genoemde uitgaven is er sprake van verplichtingen. Voor een deel zijn deze afkomstig uit 1999 en 2000, daarnaast zijn in 2001 nieuwe verplichtingen aangegaan. Deze betreffen een bijdrage aan een tweetal nieuwe projecten in categorie C (Gat van Pinte, groenproject 't Sloe) en een extra bijdrage aan Inlaag Hoofdplaat. Daarnaast zal nog een afrekening plaats moeten vinden over de apparaatskosten van het derde en vierde kwartaal van 2001 van DLG en van heel 2001 van de Provincie.

Onderstaand een overzicht van de verplichtingen die in 2001 zijn aangegaan. Voor de volledigheid zijn tevens de restant verplichtingen uit 1999 en 2000 opgenomen, zodat het totaal van de verplichtingenstand per 31/12/2001 zichtbaar is.

Overzicht verplichtingenstand per 31/12/01 [in guldens en euro's]

	Restant verplichtingen uit 1999	Restant verplichtingen uit 2000	Nieuwe verplichtingen aangegaan in 2001	Totaal openstaande verplichtingen per 31/12/2000
Grondverwerving Categorie B	-	-	f 554.144 € 251.460	f 554.144 € 251.460
Inrichting Categorie C	f 1.465.550 € 665.038	f 1.204.161 € 546.424	f 773.212 € 350.868	f 3.442.924 € 1.562.331
Apparaatskosten DLG	-	-	f 325.000 € 147.479	f 325.000 € 147.479
Apparaatskosten Provincie Zeeland	-	-	f 75.000 € 34.034	f 75.000 € 34.034
Totaal	f 1.465.550 € 665.038	f 1.204.161 € 546.424	f 1.727.356 € 772.496	f 4.397.068 € 1.995.302

Op 31 december 2001 bedroeg het totaal van uitgaven en openstaande verplichtingen voor de binnendijkse projecten $f 15.629.961 + f 4.397.068 = f 20.027.028$ ($€ 7.092.567 + € 1.995.302 = € 9.087.869$). In onderstaande tabel is het totaal van uitgaven en openstaande verplichtingen weergegeven.

	Uitgaven t/m 2001	Verplichtingen	Totaal
Categorie B	f 9.680.236 € 4.392.700	f 554.144 € 251.460	f 10.234.380 € 4.644.159
Categorie C	f 4.384.896 € 1.989.779	f 3.442.924 € 1.562.331	f 7.827.819 € 3.552.109
Apparaatskosten	f 1.564.829 € 710.088	f 400.000 € 181.512	f 1.964.829 € 891.601
Totaal	f 15.629.961 € 7.092.567	f 4.397.067 € 1.995.302	f 20.027.028 € 9.087.869

6.5 Versnelling grondverwerving categorie C-projecten

In 2001 was Mf 2,7 (M€ 1,2) beschikbaar aan reguliere middelen voor de verwerving van reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden in Zeeland. Circa één derde hiervan, ofwel zo'n Mf

0,9 (M€ 0,4), kan worden toegerekend aan prioritaire projecten van categorie C van het natuurcompensatieprogramma².

In 2001 is in deze klasse 1 en 2 projecten van categorie C circa 155 ha verworven, voor een bedrag van Mf 11,0 (M€ 5). Dit betekent dat het grondverwervingstempo in 2001 voor deze projecten 12 keer zo hoog lag als ten opzichte van het tempo dat verwacht mocht worden op basis van het reguliere budget dat aanvankelijk beschikbaar was. Dit reguliere budget is echter in de loop van 2001 een aantal keren bijgesteld, mede ten gevolge van de benodigde extra gelden ten behoeve van het natuurcompensatieprogramma.

De reguliere middelen waren aanvankelijk onvoldoende om het versnelde tempo van de grondaankoop ten behoeve van de categorie C-projecten te kunnen financieren. In de loop van 2001 heeft de Stuurgroep Natuurherstel daarom ingestemd met het voorfinancieren van maximaal Mf 5,5 (M€ 2,5) uit het budget dat beschikbaar is voor categorie C-projecten, in de verwachting dat dit bedrag aan het eind van 2001 zou kunnen worden geclaimd uit de onderputting door andere provincies.

Deze situatie heeft zich inderdaad voorgedaan; doordat landelijk de grondverwervingsbudgetten eind 2001 niet geheel uitgeput bleken te zijn, heeft Zeeland extra middelen toegewezen gekregen voor de verwerving van reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden. Resultaat hiervan is dat in 2001 de gehele versnelling van de grondverwerving voor categorie C-projecten kon worden gefinancierd met reguliere middelen.

In 2001 heeft de Stuurgroep Natuurherstel ingestemd met de mogelijkheid om, evenals in 1999 en 2000, compensatiegronden buiten de begrenzing van de categorie C-projecten te verwerven, met als doel deze gronden op korte termijn uit te ruilen. De Stuurgroep Natuurherstel was bereid deze gronden voor te financieren. In dit verband is in 2001 één geheel bedrijf verworven.

² Klasse 1 en 2 projecten beslaan een oppervlakte van totaal circa 1940 ha. Dit is circa 33% van het totale areaal reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden in Zeeland.

7 Organisatie, besluitvorming en bestuurlijk overleg

7.1 *Organisatie uitvoering buitendijkse projecten*

De hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat in Zeeland is verantwoordelijk voor het realiseren van de buitendijkse natuurcompensatieprojecten. Deze projecten zijn volgens de Bestuursovereenkomst (1998):

1. Bescherming Zuidgors;
2. Broedgebied Hansweert;
3. Broedgebied Terneuzen;
4. Veerhaven Kruiningen (onder voorbehoud);
5. Veerhaven Perkpolder (onder voorbehoud).

Na ondertekening van de Bestuursovereenkomst zijn als extra of vervangende projecten toegevoegd:

- A. Bescherming Schor van Waarde;
- B. Veerplein Kruiningen;
- C. Veerplein Perkpolder.

Rijkswaterstaat Zeeland heeft een algemeen projectleider aangesteld voor de buitendijkse projecten. Deze legt verantwoording af aan het management, is verantwoordelijk voor de voortgang in de deelprojectgroepen en voor de interne communicatie en zorgt voor een goede afstemming met de uitvoering van de categorie B en C projecten. Deze algemene projectleider vormt samen met de deelprojectleiders, een financieel specialist, een juridisch adviseur en een communicatieadviseur de projectgroep Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. De samenstelling van de (deel)projectgroepen is te zien in bijlage 2b.

7.2 *Organisatie uitvoering binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel*

In juni 1998 hebben GS de Werkgroep Natuurherstel Westerschelde en de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde ingesteld. De samenstelling van de werkgroep is in 2001 gewijzigd ten opzichte van 20002 door vervanging van de heer J. J. Naeije door mevrouw De Lange en door vervanging van mevrouw M. Plugge door de heer D. Visser. In bijlage 2c is de samenstelling van Werkgroep en Stuurgroep opgenomen.

Besluiten over de uitvoering van de binnendijkse natuurcompensatieprojecten worden genomen door de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde. Deze besluiten worden voorbereid door de Werkgroep Natuurherstel. Gedeputeerde Staten van Zeeland zijn eindverantwoordelijke voor het vaststellen van beslisdocumenten aangaande het natuurcompensatieprogramma.

De Werkgroep en de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde hebben in 2001 elk driemaal vergaderd.

7.3 *Besluitvorming buitendijkse projecten*

De besluitvorming over de uitvoering van de buitendijkse natuurcompensatieprojecten wordt voorbereid in de projectgroepen van de deelprojecten. Op basis van een inhoudelijke afweging wordt een advies opgesteld, na overleg met de betrokken partijen (o.a. natuur- en milieuorganisaties, Provincie Zeeland en het waterschap). Op dit advies volgt een traject van

bestuurlijke besluitvorming, waarvoor de hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat directie Zeeland eindverantwoordelijke is namens de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat. De Voortgangsc commissie bewaakt de voortgang in de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma en rapporteert jaarlijks aan de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

7.4 *Besluitvorming binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel*

In 2001 zijn door de Werkgroep aan de Stuurgroep ter goedkeuring voorgelegd:

- Projectvoorstellen voor de projecten Otheense Kreek (deelgebied Gat van Pinte), Weelhoek, Tevixhoek en Galghoek (groenproject 't Sloe);
- Een aanvraag voor een extra bijdrage voor het project Inlaag Hoofdplaat;
- Evaluatierapport 1998-2001;
- Een voorstel voor het verwerven van compensatiegronden op voorraad en het voor financieren van de versnelling van de grondverwerving voor categorie C gebieden (zie verder paragraaf 7.5);
- Jaarprogramma binnendijkse natuurcompensatie 2002. Dit jaarprogramma is op 11 december 2001 vastgesteld door GS.

Daarnaast is de Stuurgroep regelmatig geïnformeerd over de voortgang van de overige projecten.

8 Conclusies

8.1 Buitendijkse projecten

De vijf buitendijkse projecten die in de Bestuursovereenkomst zijn opgenomen zijn in zeer verschillende mate kansrijk gebleken. Van een bescherming van het Zuidgors is in 2001 om gegronde redenen afgezien, de realisatie van het broedgebied in Terneuzen is om milieutoxische redenen voorlopig uitgesteld. Daarentegen vorderen de werkzaamheden die uiteindelijk leiden tot realisatie van het broedgebied in Hansweert gestaag.

De veerhavens Kruiningen en Perkpolder zijn onder voorbehoud opgenomen in de Bestuursovereenkomst, in afwachting van de uitkomst van nadere studies naar andere gebruiksmogelijkheden. Later zijn de veerpleinen als nieuwe projecten toegevoegd. Nadat bleek dat er van overheidswege geen alternatieven voor de veerhaven en het veerplein van Kruiningen naar voren zijn gebracht, is in 2001 de planvorming ter hand genomen. Gemeentelijke plannen voor de 'kop van Hontenisse' hebben de planvorming voor de veerhaven Perkpolder enigszins opgehouden. In 2002 zal worden getracht de plannen ten behoeve van natuurcompensatie samen met de gemeente en derden vorm te geven.

Nadat in 2000 een bescherming van het Schor van Waarde als nieuw project was toegevoegd, is er onder leiding van een projectgroep in 2001 veel onderzoek verricht naar de morfologische en ecologische problemen ter plaatse. Op basis hiervan zijn kansrijke maatregelen onderzocht, die tevens leiden tot behoud van de archeologisch waardevolle resten van het verdrongen dorp Valkenisse. Begin 2002 zal een besluit worden genomen omtrent de te treffen maatregelen, waarna het ontwerp kan worden gemaakt. Afhankelijk van de vergunningenprocedures kan met de realisatie in 2002 worden aangevangen.

8.2 Binnendijkse projecten

Geconcludeerd kan worden dat de realisatie van de categorie B-projecten in het algemeen naar wens verloopt. Aansluitend aan Rammekenshoek is buitendijks een voormalig slibdepot ingericht als duingebied. Zowel in Rammekenshoek als in de Margarethapolder is een behoorlijke oppervlakte verworven, maar het kan nog enige tijd duren voor er een afgeronde eenheid is verkregen. De grond van het project Den Inkel is reeds overgedragen aan Staatsbosbeheer. Na afronding van het archeologisch onderzoek en het rondkomen van een benodigde kavel ruil voor het realiseren van een boezem zal het gebied ingericht kunnen worden.

8.3 Kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel

De grondverwerving voor de categorie C-projecten verloopt voortvarend. Inmiddels zijn vier projecten uitgevoerd en zijn er tien in uitvoering. De verwachting is dat van de in uitvoering zijnde projecten er zes in 2002 afgerond zullen zijn.

8.4 Nieuwe projecten

In de geest van de Bestuursovereenkomst is in 2001 gezocht naar nieuwe projecten. Buitendijks zijn er, nadat er sinds 1998 reeds drie nieuwe projecten zijn toegevoegd, geen mogelijkheden meer aanwezig. Binnendijks wordt een veertiental suggesties nader uitgewerkt.

8.5 Versterking estuariene kwaliteit

Conform de bepalingen in de Bestuursovereenkomst (1998) is drie jaar na ondertekening hiervan een (tussentijdse) evaluatie van het programma uitgevoerd. De Voortgangscommissie constateerde dat de realisatiemogelijkheden van de buitendijkse projecten beperkt zijn, terwijl de binnendijkse projecten naar wens vorderen. Omdat de projecten direct achter de zeedijk de grootste relatie hebben tot de Westerschelde, legde de commissie het accent op realisatie van deze projecten, weliswaar ná de buitendijkse projecten. Indien mogelijk heeft het de voorkeur deze gebieden met technische hulpmiddelen in directe verbinding te brengen met de Westerschelde, zodat het estuariene karakter toeneemt. Aan deze koerswijziging is een verschuiving van financiën verbonden, terwijl er bovendien door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, onder voorwaarden, extra geld is toegezegd.

De mogelijkheden om in gebieden direct achter de zeedijk de estuariene natuurkwaliteiten te vergroten zijn in een verkenning inmiddels vastgesteld. Er zijn zowel mogelijkheden denkbaar voor de aanleg van duikers in de zeedijk als voor het slaan van kwelbuizen in andere polders. In een enkel geval is ook een structurele herinrichting mogelijk, waarbij er naast kansen voor de natuur tevens voordelen mogelijk zijn voor andere functies, zoals recreatie.

Bijlage 1 Verschenen documenten

Algemeen

Anonymus, 1998

Bestuursovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Eindversie 27 februari 1998.

Anonymus, 1999

Uitvoeringsovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. 3-delig: overeenkomst tussen 1. Rijkswaterstaat Directie Zeeland/ Provincie Zeeland/ Stichting Nationaal Groenfonds, 2. Rijkswaterstaat Directie Zeeland/ Provincie Zeeland en 3. Provincie Zeeland/ Dienst Landelijk Gebied. Vastgesteld op 10 november 1999 te Middelburg.

Voortgangscommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Voortgangsrapportage 1998. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Voortgangscommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Voortgangsrapportage 1999. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 18 april 2000.

Voortgangscommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Voortgangsrapportage 2000. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 29 mei 2001

Voortgangscommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Evaluatie 1998-2001. Onder redactie van de Provincie Zeeland, Dienst Landelijk Gebied, Rijkswaterstaat Directie Zeeland en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Commissie Westerschelde, 1997

Advies Commissie Westerschelde, onder leiding van mr. J. Hendrikx, over natuurcompensatiemaatregelen in het kader van de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde. Uitgebracht aan de Minister van Verkeer en Waterstaat, mw. A. Jorritsma-Lebbink. 29 augustus 1997.

Buitendijkse projecten (categorie A)

Anonymus, 1998

Projectplan Broedgebied Hansweert. Project in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Nota AXW 98.1009

Anonymus, 1999

Projectprogramma, beslisdocument Broedgebied Hansweert. Project in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Nota AXW 99.001

Berchum, A.M. van, 2001

Gewikt en Gewogen. Afwegingsdocument voor de bescherming van Zuidgors en Baarland. Opgesteld in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, buitendijkse projecten. Rijkswaterstaat directie Zeeland, afdeling Integraal Waterbeheer. Nota AXW-2001-01

Berchum, A.M. van, 2001

Verkenning nieuwe projecten NCP Westerschelde. Verslag van een bespreking op 25 september 2001 tussen J. Beijersbergen (Provincie Zeeland) en A. van Berchum (Rijkswaterstaat Directie Zeeland)

Berchum, A.M. van, 2001

Afwegingsdocument Extra natuurcompensatieprojecten buitendijks. De kansrijkheid onderzocht van suggesties die door de regio zijn aangedragen. Rapport AXW-2001.06, NCP/E-01.001

Berchum, A.M. van, 2002

Projectplan Natuurcompensatie in de veerhaven Kruiningen. Concept 13-2-2002. Rijkswaterstaat Directie Zeeland

Consemulder J., 2001

Studie naar mogelijke maatregelen voor het behoud van het slik en schor van Waarde. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2001/825x

Erkman, A.A., 2001

Bescherming van Schor en Slik bij Waarde. Projectplan. DZL WD-01.xxx

Harpe, L., 2002 (in prep.)

Verkenningnotitie naar de mogelijkheden voor natuurcompensatie in de oude haven van Hansweert

Houmes, W., 1999

Projectplan Bescherming Zuidgors. Project in het kader van het Natuurcompensatieprogramma. Rijkswaterstaat directie Zeeland, afd. Integraal Waterbeheer. Nota AXW 99.003

Ingenieursbureau Svasek bv, 2000

Modellsimulaties NCP Westerschelde. Eindrapport nr. 00244/1160.

Liek, G.J. & B. Kornman, 2001

De morfologische ontwikkeling van het slik en schor van Waarde in de periode 1957-2000. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2001/802x

Royal Haskoning/ Svašek, 2001,

Modellsimulaties NCP Westerschelde, Slikken van Waarde. Rapport 1213/R1553/MJ/Rott2b.

Stikvoort, E.C., 2000

Bodemdieren van het Slik van Everingen en Plaat van Baarland. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2000/833x

Stikvoort, E.C., 2001

Bodemdieren van de Slikken van Waarde. Rijksinstituut voor Kust en Zee/RIKZ. Werkdocument RIKZ/AB/2001/833x

Storm, C. & A. Erkman, 2001

Afwegingsdocument inrichting speciebergingsdepot. Nota AXW 01.0AA

Svašek, 2000

Stromingsberekeningen NCP Westerschelde. Rapport 00244/1160

Binnendijkse projecten (categorieën B en C)

Dekker, W., 1998

Jaarprogramma 1999. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 22 december 1998

Dekker, W., 1999

Jaarprogramma 2000. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 14 december 1999

Dekker, W., 2000

Jaarprogramma 2001. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 12 december 2000

Adriaensen, M.A.M., 2001

Jaarprogramma 2002. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 11 december 2001.

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1998

Natuurontwikkeling Axelse Kreek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1998

Natuurontwikkeling Eiland van de Meijer

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1999

Natuurontwikkeling Inlaag Hoofdplaat

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling binnen landinrichtingsgebied Axel

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling binnen landinrichtingsgebied Ponte

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Galghoek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Gat van Pinte

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Willem Leopoldpolder

Bijlage 2a Samenstelling van de Voortgangscommissie

Namens de Provincie Zeeland:	de heer drs. G. de Kok (voorzitter) plv. de heer L. Coppoolse
Namens de Rijkswaterstaat Zeeland:	de heer ir. W. Broeders plv. de heer drs. P. Donk de heer drs. J. Coosen (secretaris)
Namens het ministerie van LNV:	de heer ir. R. Woudstra plv. de heer ing. J. Harreveld
Namens de Zeeuwse waterschappen:	de heer W. Gosselaar plv. mw. mr. S. van 't Westeinde
Namens de Westerschelde gemeenten:	mevrouw L. Poppe-de Looff plv. de heer K. van der Hoofd

Bijlage 2b Samenstelling van de projectgroepen van de buitendijkse projecten

Projectgroep buitendijkse natuurcompensatieprojecten (intern Rijkswaterstaat)

De heer drs. J. Coosen (algemeen projectleider, tot 1-6-2002 de heer drs. C. Storm)
De heer ing. A. van Berchum (projectleider)
Mevrouw drs. A. Erkman (projectleider)
De heer drs. C. Janse (Bedrijfsbureau)
De heer ing. J. Geluk (Communicatie en Voorlichting)
De heer ing. D. de Kramer/ de heer ing. M. de Jonge (Realisatie Werken en Diensten)
De heer mr. ir. G. van Woudenberg (Bestuurlijke en Juridische Zaken)

Projectgroep Zuidgors (per 13-6-2001 opgeheven)

De heer ing. A. van Berchum (projectleider RWS)
Mevrouw A. Paulusse (RWS, secretaris)
Mevrouw ing. M. Groenenberg (RWS, Morfologie watersystemen)
De heer ing. S. Krekelberg (RWS, Dienstkring Noord en Midden Zeeland)
De heer mr. ir. G. van Woudenberg (RWS, Bestuurlijke en Juridische Zaken)
De heer ing. J. Consemulder (RWS, Rijksinstituut voor Kust en Zee)
De heer ing. A. van den Burg (RWS, Dienst Weg- en Waterbouwkunde)
De heer drs. J. Beijersbergen (Provincie Zeeland)
De heer ir. G. de Groot (Vereniging Natuurmonumenten)
De heer ing. B. van Liere (waterschap Zeeuwse Eilanden; agendalid)
De heer ing. A. Beaufort (waterschap Zeeuwse Eilanden)
De heer ing. J. Huijsman (gemeente Borssele; agendalid)

Projectgroep Broedgebied Hansweert

De heer ing. L. Harpe (projectleider RWS, tot 1-6-2001 drs. C. Storm)
Mevrouw A. Paulusse (RWS, secretaresse)
De heer ing. D. Visser (gemeente Reimerswaal)
De heer ing. A. Beaufort (waterschap Zeeuwse Eilanden)
De heer ing. G. Stooker (Staatsbosbeheer)
De heer drs. J. Beijersbergen (Provincie Zeeland)

Werkgroep Veerhaven Kruiningen

De heer ing. A. van Berchum (projectleider RWS)
Mevrouw M. van Aken (secretaresse)
De heer ing. M. de Jonge (RWS, Realisatie Werken en Diensten)
De heer ing. J. Pouwer (RWS, projectleider Overdracht Veerhavens)
De heer M. Klop (RWS, Waterkeringen)
De heer ing. S. Krekelberg (RWS, dienstkring Noord en Midden Zeeland)
De heer ing. D. Visser (gemeente Reimerswaal)
De heer P. van Dijke (gemeente Reimerswaal)
De heer drs. J. Beijersbergen (Provincie Zeeland)
De heer ing. H. Sluiter (Staatsbosbeheer)
De heer ing. A. Beaufort (waterschap Zeeuwse Eilanden)
De heer F. Schroeijers (RWS, dienstkring Schelde-Rijn; agendalid)
De heer drs. W. Oorthuysen (RWS, Ruimtelijke Ordening; agendalid)
Mevrouw mr. E. de Lange- Bekker (RWS, Bestuurlijke en Juridische Zaken; agendalid)

Projectgroep Bescherming Schor van Waarde

Mevrouw drs. A. Erkman (projectleider RWS)

Mevrouw A. Paulusse/ mw. M. van Aken (RWS, secretaresse)

De heer drs. J. Beijersbergen (Provincie Zeeland)

De heer ing. J. Consemulder (RWS, Rijksinstituut voor Kust en Zee)

Mevrouw ing. M. Groenenberg (RWS, Morfologie watersystemen)

De heer E. Buijinck, b.a. de heer C. Mollenberg (Staatsbosbeheer)

De heer drs. M. Kocken (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek)

De heer drs. C. van Rooijen (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek)

De heer drs. D. de Jong (RWS, Rijksinstituut voor Kust en Zee)

De heer ing. A. Beaufort (waterschap Zeeuwse Eilanden)

De heer ing. B. van Liere (waterschap Zeeuwse Eilanden; agendalid)

De heer drs. R. van Dierendonck (Provincie Zeeland/ provinciaal archeoloog; agendalid)

Bijlage 2c Samenstelling van de Werkgroep en de Stuurgroep Natuurherstel voor de binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls natuurbeleidsplan/ kreekherstel

Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde

Namens de provincie Zeeland:

de heer drs. G.L.C.M. de Kok

(voorzitter)

de heer ir. G.M. van Overloop

(secretaris)

Namens het waterschap Zeeuwse Eilanden:

de heer W.A. Gosselaar

Namens het waterschap Zeeuws-Vlaanderen:

de heer W.J. de Graaf

Namens de gemeenten noordelijk Westerschelde:

de heer A. Verbree

Namens de gemeenten zuidelijk Westerschelde:

de heer K.G. van der Hoofd

Als adviseur/ projectleider RWS Zeeland:

de heer drs. C. Storm

(na 1-6 de heer drs. J. Coosen)

Als adviseur namens de Provincie Zeeland:

de heer drs. R.M. Mooij

Als adviseur namens de Dienst Landelijk Gebied:

de heer ir. W.W. van Zandbrink

Als adviseur/ projectleider DLG:

mevrouw ir. W. Dekker

Ambtelijke werkgroep Natuurherstel Westerschelde

Namens de provincie Zeeland:

de heer ir. G.M. van Overloop

(voorzitter)

de heer drs. R.M. Mooij (secretaris)

Namens het waterschap Zeeuwse Eilanden:

de heer ing. J.A. Dees

Namens het waterschap Zeeuws-Vlaanderen:

de heer drs. A.J. Mouton

Namens de gemeenten noordelijk Westerschelde:

mevrouw M.E. Plugge

(na 24-10 de heer D. de Visser)

Namens de gemeenten zuidelijk Westerschelde:

de heer J.C. Naeije

(na 6-3 mevrouw M. de Lange)

Als adviseur/ projectleider DLG:

mevrouw ir. W. Dekker

Als adviseur/ technisch medewerker DLG

mevrouw ing. M.A.M. Adriaensen

Bijlage 3 Prioriteitstelling projecten (kwaliteitsimpuls natuurbeleidsplan (NBP)/ kreekherstel) (categorie C)

Op verzoek van de Werkgroep Natuurherstel hebben vertegenwoordigers van de waterschappen, de provincie, de terreinbeherende instanties en de Dienst Landelijk Gebieden in september 1998 de prioriteiten van alle potentiële categorie C projecten beoordeeld. Ten behoeve van deze beoordeling zijn criteria geformuleerd waaraan de projecten moeten voldoen. Deze criteria betreffen de mate waarin de natuurdoelstellingen worden bereikt (uitgedrukt in winst voor de aan de Westerschelde gebonden natuur en duurzaamheid van de te nemen maatregelen), een bijdrage aan recreatie, de geschatte extra bijdrage door het natuurcompensatieprogramma en de grondverwervingskansen. De mogelijke projecten zijn op een rij gezet en vervolgens indicatief beoordeeld aan de hand van deze criteria. In september 2001 is deze prioriteitstelling geactualiseerd ten behoeve van het jaarprogramma 2002.

De prioriteitstelling is thans als volgt:

Klasse 1: Projecten met een hoge prioriteit die naar verwachting op korte termijn kunnen worden uitgevoerd:
Zwaakse Weel (ged.), Boonepolder, Zwartenhoeksekreek, Braakman noord (ged.), Passageule / Linie (ged.), Pyramide (ged.), Schorretje Ossenisse, Strijdersgatpolder (west), Westeindse Weel, Groot Eiland (kern, ged.), Herdijkte Zwartepolder.

Klasse 2: Projecten met een hoge prioriteit die naar verwachting op langere termijn kunnen worden uitgevoerd:
Schor van Ossendrecht, Zwaakse Weel (ged.), diverse welen in de Zak van Zuid-Beveland, Hoedekenskerke, Hengstdijkse Putting, De Vogel / Vogelkreek, Groot Eiland (kern, ged.), Reuzenhoeksekreek, reservaatgebied Otheense Kreek (oost), Canisvliet zuid, Riemenskreek, Braakman noord (ged.), Braakman zuid, Pyramide (ged.), Plaskreek (noord), Passageule / Linie (ged.), St. Kruiskreek, Sophiapolder (midden en oost), Aardenburgse havenpolder, Wallen Sluis, Tienhonderdpolder, Zwartegatsekreek, Strijdersgatpolder (midden en oost), De Blikken, Zwinpolder.

Klasse 3: Projecten waarvan de prioriteit nader zal worden gezien aan de hand van een meer gedetailleerde kostenraming en toekomstige ontwikkeling met betrekking tot grondverwerving:
Koninginnehaven, reservaatgebied Baarzandse Kreek (ged.), Polsvlietkreek, Ossendrechtse kil, Graauwse Kreek, Retranchement noord.

Klasse 4: Projecten met een lagere prioriteit:
Kieldrecht polder / Zestigvoetkreek, Buitenvest Hulst, Berriekreek, Moerschans, Koegatkreek, Wallen Aardenburg, Stierskreek, Nollekreken.

Bijlage 4 Jaarprogramma 2002 (categorieën B en C)

(vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland 11 december 2001)

1. Algemeen

Dit jaarprogramma heeft betrekking op het Natuurcompensatieprogramma voor de verdieping van de vaargeul van de Westerschelde. De basis voor dit jaarprogramma is gelegen in de bestuursovereenkomst inzake de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde die op 27 februari 1998 door de betrokken overheden is getekend. Voor wat betreft categorie B en C van de bestuurs overeenkomst is deze basis verder uitgewerkt in het startdocument voor het uitvoeringsprogramma dat op 9 oktober 1998 is vastgesteld door de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde.

In dit jaarprogramma is aangegeven welke concrete activiteiten in 2002 zullen plaatsvinden met betrekking tot de categorie B en C projecten (de binnendijkse projecten). Dit jaarprogramma gaat vergezeld van een indicatieve liquiditeitsplanning.

2. Categorie B projecten

Rammekenshoek

Via het plan van toedeling van het landinrichtingsproject Walcheren is een oppervlakte van ca 12 ha vrijgemaakt. Deze gronden zijn eind 2001 overgedragen aan het Staatsbos beheer. De werkgroep natuurontwikkeling van de provincie Zeeland heeft een streefbeeld opgesteld. Naar verwachting kunnen de inrichtingsmaatregelen voor deze 12 ha in 2002 starten. De overige 33 ha betreft voornamelijk 1 geheel bedrijf. Gestreefd wordt naar verwerving van dit bedrijf. Met eigenaar en gebruiker zijn oriënterende gesprekken gevoerd, die in 2002 zullen worden voortgezet.

Margarethapolder

De westelijke helft van de Margarethapolder is formeel begrensd. De wens is ontstaan om ook de oostelijke helft van de Margarethapolder bij het project te betrekken. Het kadaster heeft een onderzoek verricht naar de mogelijkheden om zowel de westelijke als de oostelijke helft uit te ruilen. Op basis van dit toedelingsonderzoek is overleg gevoerd met de betrokken eigenaren en de landinrichtingscommissie. Met de landinrichtingscommissie is afgesproken dat zoveel mogelijk gronden zullen worden verworven alvorens over te gaan tot begrenzing van het oostelijk deel van de polder. Vooruitlopend hierop heeft de werkgroep natuurontwikkeling hierop een streefbeeld opgesteld. Het startmoment van de inrichting is afhankelijk van het verloop van de grondaankopen en –ruilingen.

Den Inkel

De betreffende gronden zijn eind 2000 overgedragen aan het Staatsbosbeheer. De werkgroep natuurontwikkeling heeft in overleg met het waterschap Zeeuwse Eilanden een streefbeeld opgesteld, waarbij wordt gestreefd naar het combineren van komberging met natuurontwikkeling. De boezem zal voor het grootste deel buiten de begrenzing van het natuurcompensatieproject gerealiseerd worden. De hiervoor benodigde gronden zullen via kavelruil bij het Waterschap komen.

Oosterzwakepolder

Voor wat betreft de Oosterzwakepolder worden de ontwikkelingen in de regio gevolgd, waarbij met name gekeken wordt naar de mogelijkheden die de aanpassingsinrichting Borssele zou kunnen bieden. Voor 2002 worden geen inrichtingsmaatregelen voorzien.

3. Categorie C projecten

De prioriteitstelling van de projecten van categorie C is bepaald met behulp van een beoordelings-schema, waarmee de diverse projecten getoetst zijn aan de hand van een aantal criteria. Deze criteria gaan in op de mate waarin de natuurdoelstelling wordt bereikt, de bijdrage aan recreatie, de duurzaamheid en de kans op grondverwerving en de geschatte extra bijdrage vanuit het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. In september 2001 is de prioriteitstelling geactualiseerd. Met name gelet op de mogelijkheid van grondverwerving zijn er ten opzichte van het jaarplan 2001 enkele wijzigingen opgetreden. Dit heeft er toe geleid dat de projecten in 2002 als volgt zijn ingedeeld:

- **Projecten die reeds zijn uitgevoerd:**
Axelsekreek, Eiland van de Meijer, Plaskreek (zuid), Vlaamsche kreek.
- **Projecten die in uitvoering zijn:**
Baarzandsekreek, Boschkreek Axel, Driesarendsekreek, oeverlanden Groot Eiland, Reservaatsgebied Otheensekreek (Gat van Pinte), Inlaag Hoofdplaat, Linie midden (ged.), Sophiapolder (west), Willem Leopoldpolder.
- **Klasse 1: Projecten met een hoge prioriteit, waarvan de uitvoering naar verwachting in 2002 of 2003 kan starten:**
Zwaakse Weel (ged.), Boonepolder, Zwartenhoeksekreek, Braakman noord (ged.), Passageule / Linie (ged.), Pyramide (ged.) Schorretje Ossensisse, Strijdersgatpolder (west), Westeindse Weel, Groot Eiland (kern, ged.), Herdijkte Zwartepolder, Versche polder.
- **Klasse 2: Projecten met een hoge prioriteit die naar verwachting op middellange termijn (tussen 2 en 5 jaar) kunnen worden uitgevoerd:**
Schor van Ossendrecht, Zwaakse Weel (ged.), diverse welen in de Zak van Zuid Beveland, Hoedekenskerke, Hengstdijkse Putting, De Vogel / Vogelkreek, Groot Eiland (kern, ged.), Reuzenhoeksekreek, reservaatsgebied Otheensekreek (oost), Canisvliet Zuid, Riemenskreek, Braakman noord (ged.), Braakman zuid, Pyramide (ged.), Plaskreek (noord), Passageule / Linie (ged.), St. Kruiskreek, Sophiapolder (midden en oost), Aardenburgse havenpolder, Wallen Sluis, Tienhonderdpolder, Zwartegatsekreek, Strijdersgatpolder (midden & oost), De Blikken, Zwinpolder.
- **Klasse 3: Projecten met een hoge prioriteit die naar verwachting op lange termijn (tussen 5 en 10 jaar) kunnen worden uitgevoerd:**
Koninginne haven, reservaatsgebied Baarzandsekreek (ged.), Polsvlietkreek, Ossendrechtse Kil, Graauwse kreek, Retranchement noord.
- **Klasse 4: Projecten met een lage prioriteit:**
Kieldrecht polder / Zestigvoetkreek, Buitenvest Hulst / Berriekreek / Moerschans, Koegatkreek, Wallen Aardenburg, Stierskreek, Nollekreken.

Bovenstaande indeling geeft de planning aan voor wat betreft de inrichting van de gebieden. Bepalende factor in deze indeling is, naast het natuurrendement voor de Westerschelde, voornamelijk het verloop van de grondverwerving. In 2002 zal de grondverwerving voor de categorie C-projecten zich in eerste instantie richten op het afronden van de verwerving van de projecten genoemd onder 'projecten die naar verwachting in 2002 of 2003 kunnen starten'. Daarnaast zal prioriteit gegeven worden aan de projecten die genoemd zijn onder 'uit te voeren op middellange termijn'. Indien blijkt dat de grondverwerving van deze projecten sneller gaat dan voorzien, kan de uitvoering van deze projecten naar voren worden gehaald.

De projecten in klasse 3, uitvoering naar verwachting tussen 5 en 10 jaar, kunnen niet meer binnen de looptijd van het natuurcompensatieprogramma worden uitgevoerd.

Voor elk project zal worden gestart met het opstellen van een streefbeeld en een projectdossier. In het projectdossier wordt een globale omschrijving gegeven van het project, de ligging, de begrenzing, de betrokken partijen en wordt een kostenraming opgesteld. Deze projectdossiers zullen worden vastgesteld door de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde. Indien noodzakelijk zal door de werkgroep Natuurherstel Westerschelde een projectgroep worden ingesteld. In het projectplan zal worden aangegeven op welke wijze het project gerealiseerd zal worden en binnen welke randvoorwaarden dat zal plaatsvinden.

Het streefbeeld zal de basis zijn voor eventuele voorlichting en inspraak. Op basis van de inspraak-reacties zal er een inrichtingsplan worden opgesteld. Het concrete moment van uitvoering van het inrichtingsplan wordt bepaald door de grondverwerving.

4. Nieuwe natuurcompensatieprojecten

De Minister van Verkeer en Waterstaat heeft bij de ondertekening van de bestuursovereenkomst ruimte geboden om met extra voorstellen voor natuurcompensatieprojecten te komen, waarvoor binnen de regio bestuurlijk draagvlak is. In 2000 is aan gemeenten en waterschappen de vraag gesteld welke mogelijkheden zij zien voor extra natuurcompensatieprojecten. In dit kader is een ambtelijke inventarisatie verricht, die heeft geleid tot een 40-tal ideeën. Deze zijn beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- Winst voor aan de Westerschelde gebonden natuur (nat en zout)
- Duurzaamheid
- Grondverwervingskansen
- Kosten van het project

De kansrijke projecten zijn door de voorzitter van de Stuurgroep Natuurherstel Westerschelde op bestuurlijk niveau besproken met de betrokken gemeenten en waterschappen. Het resultaat is weergegeven in onderstaande tabel:

Project	Areaal (ha)	Raming (Mf)
Inkel-West	23	2,7
Perkpolder	17	1,6
Scheldeoord	11	0,5-1,1
Kruiningen, Sluisweg	15	1,5
Waarde, Vroondijk	15	1,2
Bath	10	0,75
Tienhonderdpolder	20	1,9
Zwartegatsekreek	40	3,8
Karrevelden Oud Breskenspolder	25	2,2
Nummer een	23	2,2
Plaskreek	45	4,3
De Wildhof	Pm	Pm
Galghoek (groenproject 't Sloe)	7	0,8
Bathse Schor	81	3
Totaal	332	26,9
Totale kosten afkoop beheer	pm	pm

Bathse Schor

Het Bathse Schor is door de gemeente Reimerswaal naar voren gebracht als extra natuurherstel project. In 2000 is een verkennend bodemonderzoek verricht naar mogelijke vervuiling in het gebied. Uit dit onderzoek is gebleken dat de mogelijke vervuiling van de grond onder het motorcrossterrein geen belemmeringen geeft voor de inrichting van het gebied volgens het streefbeeld van de werkgroep natuurontwikkeling. In 2001 zijn met de gemeente nadere afspraken gemaakt over het vervolgtraject.

Gemeente Reimerswaal zal zorgdragen voor een MER-aanmeldingsnotitie, die in conceptvorm gereed is. Momenteel vindt een akoestisch onderzoek plaats. Dienst Landelijk Gebied onderzoekt de mogelijkheden voor de ontpachting van het gebied.

Groenproject 't Sloe

De vereniging Natuurmonumenten heeft mede namens de gemeente Borsele als extra natuurcompensatieproject een perceel bij Galghoek ingediend. De Stuurgroep Natuurherstel heeft positief gereageerd op dit voorstel.

Voor Bathse Schor, Galghoek en de overige in de tabel genoemde nieuwe projecten geldt dat de besluitvorming omtrent het in uitvoering nemen afhangt van de besluitvorming omtrent de extra projecten en de uitkomsten van de evaluatie. Tot hierover meer bekend is wordt pas op de plaats gemaakt.

5. Procesmatige activiteiten van het uitvoeringsprogramma

Voor het totale uitvoeringsprogramma is in 1999 een plan van aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak wordt voor het jaar 2002 geactualiseerd.

In het derde kwartaal van 2002 zal het beoordelingsschema voor categorie C projecten wederom worden geactualiseerd. Het geactualiseerde beoordelingsschema zal de basis zijn voor het jaarprogramma voor 2003, dat voor 15 december 2002 door Gedeputeerde Staten zal worden vastgesteld.

Voor 1 mei 2002 rapporteert Gedeputeerde Staten aan de voortgangscommissie over de voortgang van de projecten categorie B en C in 2001. Hiertoe zal een voortgangsrapportage worden opgesteld.

6. Financiële aspecten van het uitvoeringsprogramma

Ten behoeve van de realisering van de categorie B en C projecten conform de bestuursovereenkomst van 28 februari 1998 stelt de minister van Verkeer en Waterstaat door tussenkomst van Rijkswaterstaat Zeeland een bedrag van f 49 miljoen ter beschikking aan de provincie Zeeland door middel van storting bij de stichting Nationaal Groenfonds. Hiertoe is een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat Zeeland, de provincie Zeeland en het Nationaal Groenfonds op 10 november 1999 getekend.

Financiële verplichtingen en transacties in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde geschieden conform de overeenkomst tussen de Rijkswaterstaat Zeeland, Provincie Zeeland en het Nationaal Groenfonds van 10 november 1999, de uitvoeringsovereenkomst tussen Rijkswaterstaat Zeeland en provincie Zeeland van 10 november 1999 en de uitvoeringsovereenkomst tussen Provincie Zeeland en Dienst Landelijk Gebied van 10 november 1999.

In de bijlagen is een indicatieve liquiditeitsplanning opgenomen, met daarbij een korte toelichting.

Deze indicatieve raming berust in op een aantal aannames:

1. In de liquiditeitsplanning van het jaarprogramma van 2001 waren extra financiële middelen gereserveerd voor het versnellen van de grondverwerving van categorie C-projecten. Eind 2000 bleek echter dat er elders in Nederland geld over was, waardoor er voor Zeeland extra geld voor grondverwerving beschikbaar kwam. Hierdoor was voorfinanciering vanuit het natuurcompensatieprogramma uiteindelijk niet noodzakelijk.

In 2001 heeft de Stuurgroep Natuurherstel opnieuw ingestemd met het voorfinancieren van grondverwerving (voor maximaal f 3 miljoen), indien dat noodzakelijk blijkt te zijn om het versnelde tempo vast te kunnen houden. Als dat inderdaad nodig is, zouden deze middelen tijdelijk ten laste komen van het budget voor het natuurcompensatieprogramma. In bijgaande liquiditeitsplanning zijn hiervoor echter geen middelen gereserveerd. De reden hiervoor is dat de verwachting is dat er eind

2001 opnieuw extra middelen komen omdat er elders in het land geld niet wordt benut. Indien dit niet het geval is, zal in 2002 verrekening plaatsvinden met reguliere middelen die dan weer beschikbaar zullen komen voor aankopen in categorie C-projecten. Een andere mogelijkheid is hiervoor de rente te benutten, die de f 49 miljoen genereert in het Groenfonds.

2. In de afgelopen drie jaar, is het (versnelde) grondverwervingstempo van ca 150 ha per jaar voor categorie C-projecten gerealiseerd. In bijgaande liquiditeitsplanning is dit tempo maatgevend geweest. Dit betekent dat de kosten van flankerend beleid voor grondverwerving voor categorie C-projecten gebaseerd is op ca 150 ha per jaar. De inrichtingskosten zijn volgend; geraamd is een tempo van ca 210 ha per jaar (er van uitgaande dat ca 30 % van de gronden van de projecten al verworven is).
3. In 2001 heeft de Stuurgroep Natuurherstel ingestemd met het voorfinancieren van ruilgronden op voorraad, voor totaal maximaal f 2,5 miljoen. Deze gronden zullen zo spoedig mogelijk worden uitgeruild naar categorie C-projecten, waarbij ze verrekend zullen worden met de reguliere grondverwervingsmiddelen voor categorie C-projecten. Dit is onder “voorfinanciering” in de liquiditeitsplanning opgenomen. In 2001 is voor ca fl 8,8 mln. voorgefinancierd. Verwacht wordt dit bedrag in 2003 en 2004 weer te ontvangen.
4. Voor 1999 en 2000 zijn de werkelijk gemaakte kosten opgenomen. Voor het jaar 2001 is gewerkt met een kostenraming voor de inrichting van de C-projecten en apparaatskosten. Deze zal bij de jaarafrekening over 2001 definitief worden gemaakt. Voor de jaren 2002 tot en met 2007 is een planning uitgaven opgesteld.
5. Gedurende de looptijd van het uitvoeringsprogramma zal wellicht blijken dat van een aantal van de projecten de grondverwerving niet gerealiseerd kan worden, waardoor de projecten niet kunnen worden uitgevoerd. Wanneer dit zich voordoet kunnen hiervoor in de plaats projecten met minder prioriteit naar voren worden geschoven.
6. De liquiditeitsplanning berust op een aantal normen en aannames, zoals bijvoorbeeld grondprijs, kosten van flankerend beleid en het aandeel subsidie in baggerwerken en natuurvriendelijke oevers. De werkelijk gemaakte kosten kunnen hiervan uiteindelijk afwijken.

Bovengenoemde kanttekeningen zijn de reden dat de liquiditeitsplanning in de bijlage niet meer kan zijn dan een indicatieve raming.

Bijlage 1 bij het Jaarprogramma 2002
LIQUIDITEITSPLANNING

Bijlage 2 bij het Jaarprogramma 2002

TOELICHTING BIJ INDICATIEVE LIQUIDITEITSPLANNING

De indicatieve liquiditeitsplanning berust op werkafspraken over welke kosten ten laste komen van het budget voor het natuurcompensatieprogramma conform de overeenkomst tussen Rijkswaterstaat Zeeland, Provincie Zeeland en het Nationaal Groensfonds van 10 november 1999, de uitvoeringsovereenkomst tussen Rijkswaterstaat Zeeland en provincie Zeeland van 10 november 1999 en de uitvoeringsovereenkomst tussen Provincie Zeeland en Dienst Landelijk Gebied van 10 november 1999.

Categorie B

- Geraamde kosten voor grondaankoop (inclusief gebouwen en flankerend beleid) zijn verdeeld over de jaren 2002 t/ m 2004
- Geraamde kosten voor afkoop beheer zijn verdeeld over de jaren 2003 en 2004
- Geraamde inrichtingskosten zijn verdeeld over de jaren 2002 t/ m 2007

Categorie C

- Geraamde kosten voor flankerend beleid dat nodig is om de gronden versneld te kunnen verwerven in een tempo van ca 150 ha per jaar zijn verdeeld over de jaren 2002 t/ m 2006
- De inrichtingskosten van de projecten die nu in uitvoering zijn (ca 3,6 mln.) komen gedeeltelijk ten laste van 2001 en gedeeltelijk ten laste van 2002 en 2003.
- De inrichting van klasse 1 (95 ha) zal starten in 2002; de kosten komen gedeeltelijk ten laste van 2002 en gedeeltelijk ten laste van 2003
- De inrichting van (een gedeelte) van klasse 2 zal gefaseerd verlopen gedurende 2003 t/ m 2007 met een tempo van ca 210 ha per jaar. De kosten komen ten laste van de jaren 2002 t/ m 2008
- De inrichtingskosten zijn geraamd op gemiddeld f 15.000 per jaar
- Twee projecten waar baggerwerk is uitgevoerd en natuurvriendelijke oevers zijn aangelegd zijn in uitvoering. De kosten komen ten laste van 2001 en 2002. Voor de jaren 2003 en 2004 is een bedrag van f100.000 per jaar geraamd.

Apparaatskosten & diversen

Inhuur projectleider DLG: 2002 t/ m 2008

- Inhuur grondverwerving DLG: 2002 t/ m 2007 (afnemend)
- Inhuur aankopers DLG: 2002 t/ m 2007 (afnemend)
- Inhuur werkgroep natuurontwikkeling: 2002 t/ m 2006
- Inhuur overig (gemeenten en waterschappen): pro memori
- Voorlichting en inspraak, rapporten en kaarten, bodemonderzoek volgens indicatieve raming op basis van ervaring
- Onvoorziene kosten 5% van het totale budget

Voorfinanciering

In het jaar 2001 is de aankoop van twee bedrijven voorgefinancierd. Verwacht wordt dat dit bedrag in 2003 en 2004 weer ontvangen wordt.

Bijlage 5 Situering projecten